

רבי ישמעאל פרק רביעי עבודה זרה

נה.

אסוף אסף. כלומר האכלה את הכל בתמיה: **אסף אדם ובהמה והממשלות הם הרשעים.** כל דברים שהרשעים נכשלים בהן: והכרתי את האדם. בתמיה. שהרי אף לאדם הן עובדין: **אגריפס** שר זנא. עובד כוכבים היה ממונה על ראשי גיטות וצימי אגריפס המלך היה:

(א) [שנת קנ"ג]: (ב) שנת קד. יומא לה: ממזות כט; (ג) [השני בלבוש "כ"מ"]; (ד) רשאל לבלוי סיפא כ"ל [ל"ט].

גליון הש"ס

רש"י ה"ה מה שבבזר בו דורכין ע"ב וכו' ומשום משיע יד עוברי עבירה. עין מנ"ח סימן שמו ס"ק ד:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ונותן לתפוח (ולווי) חו"מ וי"ב ס"א אינו בלא וי"ו וכפ"א נכס שאינו נש"ן ועיין בתוס': (ב) תוס' ד"ה לוקחין וכו' ק"י הוא הני': (ג) ד"ה והשאר וכו' שפחה עובד כוכבים מנבחה והיא שהורה ושל ע"י ר' אמר:

רבינו הגנאל

ואתה עבודת כוכבים לא נשרפה א"ל משל למלך שרתה עליו עיר ובא להשחיתה הריים משחת ולא המתים בו ועוד שאלו אגריפס שר צבא וכו' וכן לר' עקיבא לבי ולבך יודע שבבזר כוכבים אין בה ממש והוא חזונו דאולו בה שבורין וחוורין שלימים. א"ל משל לאדם נאמן שהיה בעיר והיו הכל מפקדין אצלו שלא בעדים בא אחד ולא היה מפקיד אצלו אלא בעדים פגע איהו כשהוא מפקיד אצלו בעדים אמרה לו אשתו וכפדונו ממה לה איהו כשביל שוטה זה שנושה שלא כהוגן נאבד את אמונתו כן החללים שעל בני אדם בשעה שמתחלחין עליו משביחין אותן שיבאו עליו ביום פלוני ויצאו ביום פלוני ועל ידי סם פלוני וכיון שהגיע זמנם לצאת הלך זה לעבודת כוכבים דין הוא שלא יצאו החללים אלא מפני שוטה זה עשה שלא כהוגן נעבוד על שבועתו והיינו דכתיב וכלאים רעים בשליחותם א"ל רבא ר' יצחק לר' יהודה עבודת כוכבים אית באתרין וכי מצטרף עלמא למטרא מיתחו תחלמא קטולו לו בגרא שחטו לה גברא ואתי מטרא א"ל השתא (א) אי הווי שכיבנא לא אמרי לבו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב (ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן (ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח (ה) ואינו עושה יין נכך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אב

יאסוף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה' אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים [וגו'] וכי מפני שהרשעים נכשלים בהן יאבדם מן העולם והלא לאדם הן עובדין² והכרתיו את האדם מעל פני האדמה [וגו'] שאל אגריפס שר צבא את ר"ג כתיב בתורתכם³ כי ה' אלהיך אשר אכלה הוא אל קנא כלום מתקנא אלא חכם בחכם וגבור בגבור ועשיר בעשיר אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם שנשא אישה על אשתו חשובה ממנה אין מתקנאה בה פחותה ממנה מתקנאה בה א"ל זונין לר"ע לבי ולבך ידע דעבודת כוכבים לית בה מששא והא קהויוני גברי דאולי כי מתברי ואתו כי מצמדי מ"ט אמר לו אמשול לך משל למה"ד לאדם נאמן שהיה בעיר וכל בני עירו היו מפקדין אצלו שלא בעדים ובא אדם אחד והפקיד לו בעדים פעם אחד שכה והפקיד אצלו שלא בעדים אמרה לו אשתו עשה שלא כהוגן אנו נאבד את אמונתנו אף כך יסורין בשעה שמשגרין אותן על האדם משיבעין אותן שלא תלכו אלא ביום פלוני ולא תצאו אלא ביום פלוני ובשעה פלונית ועל ידי פלוני ועל ידי סם פלוני כיון שהגיע זמנו לצאת הלך זה לבית עבודת כוכבים אמרו יסורין דין הוא שלא נצא וחוורין ואומרים וכי מפני ששוטה זה עושה שלא כהוגן אנו נאבד שבועתנו והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב וכלאים רעים וגאמינים רעים בשליחותן וגאמינים בשבועתן א"ל רבא בר רב יצחק לרב יהודה האיכא בית עבודת כוכבים באתרין דכי מצטרף עלמא למטרא מתחוזי להו בחלמא ואמר להו שחטו לי גברא ואיתי מטרא א"ל השתא (א) אי הווי שכיבנא לא אמרי לבו הא מלתא דאמר רב מאי דכתיב (ב) אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים מלמד שהחליקין בדברים כדי לטורדן מן העולם והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (ג) אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן (ד) בא לטמא פותחין לו בא לטהר פי שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח (ה) ואינו עושה יין נכך עד שירד לבור וירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר: דורכין עם העובד כוכבים בגת אב

לוקחין נת בעוטה. אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח אינו נעשה יין נכך עד שירד לבור כ"כ (ב) הגירסא ויש ספרים שגורסין שאינו והו' סיפא פירוש דרישא אכל אותן ספרים שגורסין ואינו זיו"ו וא"כ נשמע דין אחר שאפי' נגע עובד כוכבים בקילוח המושך מן הגת וירד לבור אינו נאסר וקשיא אמאי אלטרין למיתני אע"פ שנוטל בידו ונותן לתפוח הא מסיפא שמעינן יותר שאינו נעשה יין נכך כלל עד שירד לבור וי"ל ללא זו אף זו קמינא ר"ג תנא (ד) סיפא לבלוי רישא ללא מימא דנתינה לתפוח כשהכל נאסף אל התפוח הוי כאלו ירד לבור קמי"ל סיפא דירד לבור דוקא: **ירד לבור** מה שבבור אסור. פ"ה אס נגע בו עובד כוכבים אחרי כן משמע מתוך פירושו דר"ל והשאר מותר ואפי' יגע בו עובד כוכבים וכן נראה דנתינה דקמינא סיפא דומיא דרישא דנתינה לתפוח מיירי בניגועה אף מותר דסיפא מיירי בניגועה אכל אף לפרש דר"ל והשאר מותר שאינו נאסר כנגע העובד כוכבים כמה שבבזר ע"י נזוק אכל ודאי אס נגע העובד כוכבים הוי אסור כנגע עובד כוכבים דשפיר הוי קרוי יין כיון שנתן הכל אל התפוח דא"כ כי מקשה מינה בגמ' לרב הונא דאמר כיון שהמלך לימשך עושה יין נכך לישני ליה דרב הונא איירי כנגע עובד כוכבים דמתני' נמי הכא אסרה ללא שריא השאר אלא ע"י נזוק וכ"ט דמקשי מי"מ שפיר דקמינא אהא דשמעי' ליה לרב הונא דלית ליה כפ"ב (לקמן ע"ג) לנזוק חבור וצמתימין משמע לנזוק אינו חבור מדקא שרי השאר שצגה דא"כ הוה ליה לתלמודא לתמאי מלתייה דרב הונא דלקמן כיון דמכא דהיא פריך לכן נראה כפי רש"י דמיירי מתניתין דהשאר מותר אף כנגיעת עובד כוכבים והשתא ניחא דליכא לשנויי בגמ' דמתניתין לא מיירי כנגע עובד כוכבים רב הונא איירי כנגע עובד כוכבים דע"כ מתני' נמי מיירי כנגע עובד כוכבים כדפרישית ור"י פ"י דודאי מיירי כנגע עובד כוכבים נמי ואשמעינן שהשאר אינו נאסר מטעם נזוק מדקאמר עלה בגמרא לא שנו אלא שלא החזיר גברותי לגת פי' ואלו מותר שאינו נאסר מטעם נזוק צר נזוק ופריך גברותי גופה צמאי

1. אסף אסף כל מעל פני האדמה נאם ה'?
2. אסף אדם ובהמה אסף עוף השמים ודגי הים והמכשלות את הרשעים והכרתיו את האדם מעל פני האדמה נאם ה'?
3. כי ה' אלהיך אשר אכלה הוא אל קנא: דברים ד כד
4. והפלא ה' את מפקד ואת מכות ורשע מכות גדולות ונאמנות ודברים רעים ונאמנות דברים כה טט ופן תשא עיניך והשמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדרתם והשמימות אשר חלק ה' אלהיך אתם לכל העמים תחת כל השמיים: דברים ד ט
6. אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן: משלי ג ד

לעני רש"י

מיי"ש [מיי"ט]. ע"כ (חלק של הגת, שבו מניחים את הענבים). כמות ענבים או זיתים, שמכניסים בבית אחת בבת או בבית-הבד.

מוסף רש"י

שהחליקין בדברים. כדכתיב הנללים (דברים י ט"ז). אם ללצים הוא לא להסתפר, הוא יליץ. לא ימנעו ולא יעוררו (יחזקאל ד) ומעטו יליץ לא ימנעו ולא יעוררו (שבת פד.) א"ל הוא יליץ, הקדיש יליץ אותם כלומר להסיר לו פתח להיות יתן (מנחות ט"ז) ולענוים יתן חן. אס לענוים הוא לא להסיר לו חן מי שצדיק (ש"ט יחזקאל ל"ח). א"ל אס לענוים ולמדה טובה הוא נמשך, יתן חן. ישיעונו מן השמים (שבת פ"ד). בא לטמא. כיון שגם אדם פותחין לו. פתח הטומאה לכנס לו, מספקין בידו ואין מונעין ממנו מן השמים לעבדו (יחזקאל ל"ח). מטייעין אותו. ומכיון לו פתח (שבת פ"ד).

מתקרא ומשני כנגוק אלמא מתני' נמי מיירי כנגוק כדפרישית ורש"י פ"י מה שבבזר אסור אף בלא נגיעת עובד כוכבים מטעם כהו' עובד כוכבים דגזרי בה רבנן כדלמריין לקמן כפ"ב (דף ע"ג.) וה"ג מכל דליכא בגת נמשך היין וירד לבור והשאר מותר שאינו נאסר מכחו כיון שאינו עדיין יין וגם אינו נאסר לא כנגע ולא כנגוק כדפרישית: **והשאר** מותר. פ"ה אף בשמיה כפ"ה אכל הר"ר שמעיה פ"י מותר בהנאה דאינו נעשה יין נכך וליאסר בהנאה עד שירד לבור אכל בשמיה מיהא אסור וכן כרישא לוקחים גת בעוטה כו' אע"פ שנוטל כו' ואינו חשבו כאיסורי הנאה והקשה הר"ר אלחנן חדא לנשון לוקחין משמע דמותר אף בשמיה ועוד דגמ' כי פריך לרב הונא לישני ליה דמותר דמתני' היינו בהנאה וכי קאמר רב הונא בשמיה קאמר ולי פריך משום דהוכיח רב הונא יין נכך דמשמע אף בהנאה הא לקמן נמי קאמר רב תינזק רב מינוק כן ימו עושה יין נכך והיינו בשמיה דוקא כדלקמן (דף ע"ג.) בגמ' לכך נראה לפרש כפי רש"י והא דלמריין כפ"ב (לקמן דף ע"ד.) גבי גת של אבן שפחה עובד כוכבים (א) יגבז ושל עץ רבי אומר יגבז ומכ"א ילקוף הזפת ואיכא דלמרי דוקא ופתה אכל דרך זה לא קמי' לה בניגוד ואמאי הא קמינא לה לוקחים גת בעוטה ויש לומר דהתם איירי למשנה אחרונה דקמ"ל כוונתה וכי פריך התם מתניתין אכרייתא הוה מצי לשנויי כהו' למשנה ראשונה כהו' למשנה אחרונה אלא ניחא ליה למימר מתניתין בלא דרך זה כרייתא דדרך זה ולאוקומי מתייבה למשנה אחרונה: **דורכין** עם העובד כוכבים בגת. פ"ה ומשום גרס טומאה ליכא דמשעה שדרך זה עובד כוכבים מעט נטמאו משמע מתוך פירושו שדורכין בסוף דריכה קאמר וכן נראה לר"י דלפך דורכין בתחלת דריכה ומטעם שנטמא הכל בגת טמאה וכי פריך ישראל העושה פירומו טומאה אמאי לא דורכין עמו כיון שנטמא הכל בגת טמא לכך נראה כפרש"י בדסוף דריכה קאמר וכן משמע כדפרישית דקמינא דורכין עם העובד כוכבים בגת הדא דאת אמרת והוא שהלכו עליו דריכה שמי וערב אכל לא הלכו עליהן שמי וערב לא:

ליטור מטייעין אותו שאמר ולענוים יתן חן: מתני' לוקחין גת בעוטה מן העובד כוכבים